

Amra Čusto

ULOGA SPOMENIKA U SARAJEVU
U IZGRADNJI KOLEKTIVNOG SJEĆANJA
NA PERIOD 1941-45. I 1992-95.
- KOMPARATIVNA ANALIZA

HISTORIJSKE MONOGRAFIJE

Knjiga 9

Izdavači:

- Institut za istoriju, Sarajevo
- Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo

Glavni i odgovorni urednik:

prof. dr. Husnija Kamberović

Recenzenti:

dr. Vera Katz

prof. dr. Husnija Kamberović

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

726.825:316.75](497.6)"20"

ČUSTO, Amra

Uloga spomenika u Sarajevu u izgradnji
kolektivnog sjećanja na period 1941-1945. i 1992-1995.
: komparativna analiza / Amra Čusto. - Sarajevo :
Institut za istoriju : Kantonalni zavod za zaštitu
kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa, 2013.
- 142 str. : ilustr. ; 24 cm. - (Historijske
monografije ; #knj. #9)

Bibliografija: str. 138-142.

ISBN 978-9958-649-16-5 (Institut za istoriju)

COBISS.BH-ID 20601606

Amra Čusto

ULOGA SPOMENIKA U SARAJEVU
U IZGRADNJI KOLEKTIVNOG SJEĆANJA
NA PERIOD 1941-1945. I 1992-1995.
– KOMPARATIVNA ANALIZA

Institut za istoriju
Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog
i prirodnog naslijeđa Sarajevo

Sarajevo, 2013.

SADRŽAJ

1. PREDGOVOR.....	7
2. UVOD	9
Šta je kultura sjećanja i zašto je istraživati?.....	10
Cilj istraživanja, promjenljivi karakter kulture sjećanja	14
3. SPOMENICI I SJEĆANJA	17
Ratovi, vojnici i komemoracije	21
Spomenici i identiteti	31
4. IZGRADNJA KOLEKTIVNOG SJEĆANJA U SARAJEVU KROZ SPOMENIKE NOB“	40
O dva najpoznatija spomenika antifašizma u Sarajevu, Vječna vatra i Vraca	55
Uticaj društveno-političke tranzicije na percepciju spomenika NOB, odnos prema spomenicima NOB danas	68
5. KULTURA SJEĆANJA NA PERIOD 1992-95.	82
Šehidska groblja kao mjesta sjećanja.....	84
Groblje Kovači i ratna džamija na Igmanu.....	90
Bliska prošlost i nova sjećanja, spomen-obilježja 1992-95.	103
Sarajevske ruže, Tunnel i neizgrađeni spomenici	114

6. KOMPARACIJA, SLIČNOSTI I RAZLIKE	120
7. ZAKLJUČAK.....	132
8. IZVORI I LITERATURA.....	138

1. PREDGOVOR

Knjiga pred Vama predstavlja rezultate istraživanja kolektivne memorije iskazane kroz spomenike izgrađene na području Sarajeva, a u kontekstu društveno-političkih okolnosti druge polovine XX i početka XXI stoljeća.

Suočavanje sa pitanjem memorijalizacije u našem društvu koje je tokom novije prošlosti često bilo izloženo tragičnim ratnim događajima, predstavljalo je pravi izazov u mojoj namjeri da istražujem i promišljam o odnosu ideologije, historije, kolektivnog sjećanja i identiteta.

Izučavanje fenomena politike sjećanja do sada nije zauzimalo značajno mjesto u domaćoj historiografiji, što je uz pitanje metodološkog pristupa u radu, za mene predstavljalo “hvatanje u koštac” sa brojnim problemima. Zbog toga, zahvalnost za prevladavanje svih nedoumica i problema dugujem mentoru prof. dr Husniji Kamberoviću, koji je najprije prepoznavanjem značaja izučavanja i integriranja ovakih tema u našoj historiografiji, te svojim savjetima i sugestijama potakao moje istraživanje. Konačan rezultat bio je magistarski rad pod nazivom *Uloga spomenika i spomen-obilježja u Sarajevu u građenju kulture sjećanja na period 1941-1945. i 1992-1995. – komparativna analiza*, odbranjen 2012. godine na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, na Odsjeku za historiju.

Zahvalnost za podršku tokom istraživanja upućujem i mojoj porodici, te prijateljima i kolegama koji su razgovorom i razmjenom mišljenja pomogli u procesu sazrijevanja i nastanka ovog rada. Također, moja zahvala ide prema mojoj instituciji - Kantonalnom zavodu za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo - posebno direktoru Munibu Buljini za razumijevanje i podršku mom istraživanju i usavršavanju.

Posebno zadovoljstvo mi čini naglasiti da je ova knjiga ugledala svjetlo dana zahvaljujući “udruživanju snaga” i saradnji dvije značajne institucije kulture i nauke: Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa i Instituta za istoriju iz Sarajeva.

Sarajevo, juni 2013.

Amra Čusto